

סימן סו

שו"ת בענין רפואה אלטרנטיבית לחשיב"ם

לחמם ומימם ויסיר מחלה מקרבם עד שלא יצטרכו לרופא ולא להשתמר בדרך מדרכי הרפואות כלל כמו שאמר כי אני ה' רופאך וכן היו הצדיקים עושים בזמן הנבואה גם כי יקרה עוון שיחלו לא ידרשו ברופאים רק בנביאים כאשר היה ענין אסא וחזקיהו בחלותו ואמר הכתוב גם בחליו לא דרש את ה' כי אם ברופאים ואילו היה דבר הרופאי נהוג בהם מה טעם שיזכיר הרופאים אין האשם רק בעבור שלא דרש השם אבל הוא כאשר אמר אדם לא אוכל מצה בחג המצות כי אם חמץ אבל הדורש השם בנביא לא ידרוש ברופאים ומה חלק לרופאים בבית עושי רצון השם". והיו מגדולי הדורות שהבינו בדבריו, דמי שהוא באמת ירא שמים וצדיק אין לו לדרוש ברופאים כלל, מתוך כך התירו לחולה שיב"ס להמנע מלפקח נפשו במאכ"א וכדו', וידוע מה שכתב אבי האבנ"ז ותשובתו נדפסה באבני נזר חו"מ סי' קצ"ג (בהוצאות שונות אבל בהוצאות האחרונות השמיטו תשובה זו מהאבנ"ז).

אך באמת אין דברי הרמב"ן יסוד להלכה, דהלא הרמב"ן כתב דברים אחרים בספרי ההלכה אשר לו, בספר תורת האדם שער הסכנה כתב "שלא יאמרו שאין דרכן

חוליה מסוכן במחלה קשה שרוצה לקבל טיפול אלטרנטיבי ולהמנע מלטפל ברפואה המקובלת והבדוקה, האם רשאי הוא לעשות כן, אף שרופאיו אומרים שיש סיכוי לרפאותו ברפואה המקובלת.

ראשית נבאר דיש חיוב גמור על החולה להשתדל ברפואה הטבעית ואיננו רשאי לסמוך על הנס ולהשליך יהבו על חסדי הבורא בלבד, ואף שפשוט שהקב"ה לבדו הוא הרופא כל בשר ומפליא לעשות, כך גזרה חכמתו ית"ש, שניתנה רשות לרופא לרפאות (צ"ק פ"ה) ורשות זו גם חובה היא לחולה להתרפאות, ושוב נדון האם גם הרפואה האלטרנטיבית כלולה בהשתדלות מחוייבת זו.

הנה רבים טעו בדברי הרמב"ן בר"פ בחוקותי להוציא מהן הוראה דעל החולה, אם צדיק הוא, לזעוק אל ה' ולבטוח שהוא שמחץ וירפא ולא לדרוש ברופאים, ומכיון שטעות בידם נבאר.

כתב הרמב"ן (ויקרא כ"ו י"א) "כי בהיות ישראל שלמים והם רבים לא יתנהג ענינם בטבע כלל לא בגופם ולא בארצם לא בכללם ולא ביחיד מהם כי יבורך השם

להביא מרפא ומזור לתחלואיו יחד עם תחנון ותפלה לרופא כל בשר.

וגם מדברי הרשב"א יש ללמוד הלכה ברורה בסוגיא זו דהנה בשו"ת ח"א סי' תי"ג האריך הרשב"א מאד במצוה להתרפאות בדרך הרפואה הטבעית ושאין זה סתירה למצות הבטחון עד שאמרו דכל שיש בו משום רפואה אין בו משום דרכי האמורי, ולא עוד אלא שאסור להכנס בעניני הסכנות ולבטוח על הנס...ומותר לבטוח באדם והוא שלא יסור לבו מה'... אך לבטוח בה' שיעשה לו תשועה ע"י איש פלוני מותר ומצוה... ואפילו חסיד שבחסידים אין להם רשות לעשות מלאכתן בדרך בטחון רק כדרכו של עולם, והדברים ברורים וחדים עד שאין מקום להסתפק בחיוב הברור להשתדל בדרכי הטבע והרפואה, ואעפ"כ הוסיף הרשב"א בדבריו דמ"מ "האנשים השלמים שזכויותיהם מרובות וכמעשה דר' חנינא בן דוסא" מותר להם לסמוך על הנס וזה הנראה גם בשיטת הרמב"ן כמבואר לעיל ביישוב דבריו.

ושמתי אל לבי שדברינו בעצם הם דברי הט"ז דביו"ד סי' של"ו ס"ק א' כתב "כונת הענין זה דהרפואה האמיתית הוא ע"פ בקשת רחמים דמשמיא יש לו רפואה כמ"ש מחצתי ואני ארפא אלא שאין האדם זוכה לכך אלא צריך לעשות רפואה ע"פ טבע העולם והוא יתברך הסכים על זה ונתן הרפואה ע"פ טבע

של בני האדם ברפואות אלא שנהגו, כי האי רשות דמצוה הוא להתרפאות ובכלל פיקוח נפש הוא", הרי לן דעת הרמב"ן שמצוה הוא להתרפאות ולא רשות בלבד, ובודאי שאין בזה פגם ואיסור.

ועוד כתב הרמב"ן במלחמות בסנהדרין ע"ד "לא שמענו מדת חסידות לחולה של סכנה שלא יחללו שבת...והמונע עצמו מתחייב בנפשו", ושיטתו הברורה מבוארת דהחולה חייב לעשות כל השתדלות טבעית להתרפאות, ודבריו נראים כסותרים אלה את אלה.

ובאמת פשוט דאף אם היה בזה סתירה היינו קובעים להלכה כדבריו בתורת האדם שנכתב להלכה, וכדבריו במלחמות שנכתב בביאור הלכה וגמ' ולא כפירושו עה"ת שעוסק בביאורי המקראות, וכלל זה ידוע בספרי הפוסקים, אך באמת פשוט שאין בזה סתירה כלל, דדברי הרמב"ן עה"ת לא נאמרו אלא בהיות "ישראל רבים והם שלימים בארץ ישראל", אילו זכינו שכלל ישראל היה מתהלך בתומתו בשלימות המעלות והמדות ובני ישראל היו מתהלכים בארץ כמלאכי עליון דבקים בה' בכל לבכם ובכל נפשם אזי לא היה ענינים מתנהג כלל בדרך הטבע אלא בהנהגה סגולית רוחנית ולא היו נזקקין לרופאים "ואין חיה רעה מזקת לאדם", וכ"ז מבואר שם ברמב"ן, אבל פשוט וברור דמשלא זכינו חובה גמורה הוא על כל אדם לנהוג בדרכי הרפואה הטבעית

הרפואות זהו נתינת רשות של הקב"ה וכיון שבא לידי כך יש חיוב לרופא לעשות רפואתו וכו' הרי שהט"ז כתב "שצריך לעשות רפואה ע"פ טבע העולם" וכתב ^{הנ"ל} שוב שזה כונת הרמב"ן בפרשת בחקתי, ולכאורה דבריו הם היפך דברי הרמב"ן, וע"כ שגם הט"ז הבין כדברים הפשוטים הנ"ל ^{הנ"ל} דמכלל הן אתה שומע לאו דכיון דהרמב"ן כתב דאין לשלימים וצדיקים גמורים לשאול ברופאים מכלל דלכו"ע הוי חיוב גמור.

וע"ע בש"ך יו"ד סימן רל"ח סק"ה שכתב דחולה שיש בו סכנה שנשבע שלא לאכול נבילה הוי נשבע לבטל את המצוה דמושבע הוא ועומד מהר סיני לפקח נפשו, עיי"ש. ובמגן אברהם בסי' שכ"ח סק"ו כתב דחשאב"ס שאינו רוצה לקבל תרופה כופין אותו, ופשוט שאין נפ"מ מאיזה טעם אינו רוצה לקבל תרופה וז"פ. הרי לן דברים ברורים מכל עמודי ההוראה הש"ך הט"ז והמג"א שחייב החולה לעסוק ברפואה.

פ"ד פשוט וברור דחייב אדם להתעסק ברפואה ולהתפלל להקב"ה שישלח לו רפואה שלימה ע"י הרופאים ואין מקום להסתפק בזה כלל, עד שנראה לכאורה שגם הגאון בעל האגודת אזור הסתמך בעיקר על מה שכתב "שנראה בחוש שהרופאים מועדים לקלקל" וכנראה שכך היה במקומו ושעתו שהרפואה לא היתה מפותחת, אך בזמננו נראה שאף הוא היה מחייב להתעסק ברפואה, (ויש לתמוה על

מה שכתב שם שהרמב"ן והאבן עזרא שכתבו שאין צריך להתעסק ברפואה הם רוב נגד הב"ח שכתב דמצוה לדרוש ברופאים והולכין אחר הרוב, והלא חזינן שכ"כ הרשב"א הט"ז הש"ך והמג"א עמודי ההוראה וז"פ).

אלא שעדיין יש לשאול אם חובת ההשתדלות חלה רק על רפואה מקובלת או שמא כוללת היא אף את הרפואה האלטרנטיבית ושמא תאמר דאף שאסור לו לאדם לסמוך על הנס מ"מ יוצא הוא ידי חובת ההשתדלות בהתעסקו בדרכי הרפואה הנ"ל.

ובאמת מפורש הדבר בדברי הרשב"א ^{אוצר החכמה} הנ"ל שכתב דאסור לסמוך על הנס אלא צריך "להתעסק בדברים המועילים בין בדברים הטבעיים ובין הסגולות והוא אמרו ורפא ירפא" והביא את ענין הקמיעות שמצינו בש"ס, ואם מצוה זו כוללת ענינים סגוליים פשוט שגם רפואה אלטרנטיבית בכלל, אך מ"מ פשוט דאין זה אלא בדברים ברורים ובדוקים, וכמו שכתב המג"א בשכ"ח סק"א דאין לחלל שבת אלא ברפואה בדוקה, וכך הוא בפיה"מ להרמב"ם יומא פ"ח מ"ד וז"ל "ואין הלכה כרבי מתיא בן חרש בזה שהוא מתיר להאכיל לאדם הכבד של כלב שוטה כשנשך כי זה אינו מועיל אלא בדרך סגולה וחכמים סוברים כי אין עוברין על המצוות אלא ברפואה בלבד ר"ל בדברים המרפאים בטבע והוא דבר אמיתי הוציאו הדעת והנסיון הקרוב לאמת

אבל להתרפאות בדברים שהם מרפאים ^{אוצר החכמה} איזו היא ביאה ואיזו היא שיבה והאור בסגולתם אסור כי כוחם חלוש אינו מצד הדעת ונפיונו רחוק והיא טענה חלושה מן הטועה וזה העיקר דעהו וזכרהו כי ^{אוצר החכמה} הוא עיקר גדול".

הרי לן דאין לחלל שבת ולעבור על איסור אלא על רפואה בדוקה שנקבע ע"י ^{אוצר החכמה} 1234567 הדעת והנפיון, ולענ"ד אין הרפואה החלופית בכלל זה, ורבים הטועים ומטעים ברפואה זו והמוני העם תולים תקותם בדברים שאין בהם ממש אלא הבל ורעות רוח, ואף שבודאי יש ברפואה החלופית יסודות נכונים ומועילים וגם מרפאים רבים שהם מומחים וישרי דרך אך קשה לדעת

והחושך משמשים בערבוביא, ובודאי שאין רפואה זו בדוקה ע"י הדעת והנפיון כרפואה המקובלת. ^{אוצר החכמה}

ומשו"ב נראה דחייב אדם להשתדל בכל עוז ברפואה המקובלת והבדוקה ^{אוצר החכמה} ורק כשאין לו מזור ותקוה לפי רפואה זו מותר לו לפנות באופן בלעדי לדרכי הרפואה החלופיים.

ויה"ר שהקב"ה ישלח דברו וירפאם והרופא כל בשר יפליא לעשות רפואה שלימה לכל חולי עמו בית ישראל אשר ויים

